

Бібліотека журналу
 "ПЕРЕЦЬ. Весела республіка"
 №1-2019

Передплатний індекс 60194

ЩО ТВОРИТЬСЯ
 В ПЕРЦІ

Ван СОЧИЖЕЦЬ
ЩО ТВОРИТЬСЯ
З "ПЕРЦІ"
Есеї

ТУМОРЕСКИ

Ілюстрації Володимира Солонька

КИЇВ – 2019

Дружній шарж Анатолія Арутюнянца

Іван Йосипович
СОЧИВЕЦЬ
9.05.1917— 16.11.2004

АВТОРСЬКА ПРЕЗЕНТАЦІЯ

...За народженням я, можна вважати, більшовик. Бо ровесник тієї революції, що розколола Світ на дві полярні соціально-економічні системи. А батьківщину, як відомо, не вибирають.

За походженням я козак. З отих далеких січовців, що по царській руйнації Запорізької твердині, переселилися й осіли хазяйнувати на придесенських супісках і стали згодом хлі-боровами. Село, де я народився, нині зветься Лебедівка, Козелецького району на Чернігівщині. Про козацький корінь наш все твердила мені мати, Катерина Романівна, особливо наслухавшись "Кобзаря" про колишню тяжку панщину.

По закінченні сільської школи та педінституту я потрапив на Поділля (Хмельниччину). Тут, у Волочиську, вчителював, директорував і секретарював у райкомі комсомолу. Уже по війні став журналістом. Спершу за призначенням, а згодом і дипломованим. Пройшов через районну, обласну і республіканську газети. Та найбільше і найкращих років віддав (посильно віддаю й тепер) улюбленому, найпопулярнішому журналові "Перець".

За журналістську діяльність відзначений Грамотою Президії Верховної Ради та почесним званням — заслужений працівник культури України.

Як письменник-гуморист видав 28 книжок. В Україні та за її межами. Літературна творчість відзначена лауреатською премією імені Остапа Вишні. Великого гумориста і великого мученика, що зазнав жорстоких репресій у таборах НКВС.

Учасник Великої Вітчизняної війни. І ніколи не погоджуся з тими новітніми істориками й політиками (своїми й чужими), які настирно нав'язують нам розуміння, що, громлячи фашизм, ми воювали не за свою Вітчизну, гнали ворога не з рідної землі.

Створення незалежної, суверенної України сприймаю з радістю душевною. Як її син. Як її громадянин. Але не плюю безоглядно на все, що зроблено нашими батьками і нами. Як де-хто з поспіхом "перефарбованих" показово плює навіть на свої власні сліди, аби не випасти з нового авангарду державників та

не опинитись на узбіччі історичних процесів.

Я не відмовлюсь від раніше написаного і виданого мною. Бо як журналіст і письменник-сатирик не співав дифірамбів вождям і правителям, а завжди виступав проти зла, кривди, за соціальну справедливість для людей.

У чому і розписуюсь, Ваш —

Іван СОЧИВЕЦЬ.

1996.

Журнал ПЕРЕЦЬ засновано 1 квітня 1922 року
Батьки-засновники: Еллан Блакитний, Остап Вишня,
Олександр Довженко

Перша Весела республіка
“ПЕРЕЦЬ”
1922-1934 рр.

Друга Весела республіка
“ПЕРЕЦЬ”
1941-2013 рр.

Третя Весела республіка
“ПЕРЕЦЬ”
з 2017 року

ЗНОВУ З НАРОДОМ!

Відкрите Звернення до громадян Веселої республіки "ПЕРЕЦЬ"

Дорогі друзі, обійдемося без пафосу!.. Може, декому і прикортить порівняти вихід першого в цьому, 2017 році, числа "Перця" із чарівним птахом-Феніксом, який знову і знову відроджується із власного попелу... Але це образне порівняння не тільки, м'яко кажучи, некоректне, а й за природою своєю явно хибне.

Феномен "Перця" має зовсім іншу міфологему. Бо "Перець" ніколи не вмирав! Він — безсмертний! Як і нездоланний український народ, який сміявся, сміється і буде сміятись над усім тим, що заважає йому утверджуватись Безсмертям у безмежжі Вічності.

...Заливчасто весело, а частіше уїдливо, сміявся несхитний український характер і продовжував жити на своїй Богом даній землі!..

Інакше б наш народ не вижив. Він сміявся, сміявся різножанрово — підбадьорливим дотепом, доречним жартом, добросердим лукавством, іронією... а часто-густо й убивчим сарказмом. Аж поки у 1922 році не засміявся на повний голос своїм першим друкованим Словосміхом...

І це був новонароджений журнал "Червоний Перець". Заснував його поет Еллан Блакитний і разом із фейлетоністом Остапом Вишнею та молодим карикатуристом Олександром Довженком дав йому соціальну путівку у велике народне життя.

З того часу вся велелюдна українська громада засміялась навкруг таким іскристим, мудровеселим, приперченим Сміхом, що наш великий народний сміхотворець Остап Вишня згодом змушений був зізнатись: "Ми сміялись, сміємось і будемо сміятися із радянських дурнів"...

...А втім, засміялись українці ще й, власне, над собою... Аби завчасу убезпечити себе від можливого пошиття у самозакохані дурні... І не погрішити проти давньої як світ істини: добре сміється тільки той, хто вміє посміятися над власними вадами.

За більш як 90-річну історію свого вікування чого тільки не пережив "Перець". "Радянські дурні" закривали часопис у 30-х роках ХХ століття, нищили фізично найталанто-

витішу плеяду його творців, призупиняли вихід у світ різними постановами, декретами, інструкціями, циркулярами і просто чиновницько-тупеньким "ніззя"...

Про все це міг би чимало розповісти нашим сучасникам колишній очільник журналу Федір Юрійович Маківчук — редактор-легенда, який впродовж сорока літ — від 1946 року і до горбачовської відлиги — незмінно очолював цей бойовий сатиричний журнал...

Саме за його керівництва "Перець", навколо якого згуртувались обдаровані непересічним талантом сміхотворці, розкрився усією силою та міццю народного Сміху і сягнув вершинного, більш як тримільйонного накладу. Не було в Україні, здається, такої родини, де б не читали цей задерикуватого-сміливий журнал. Журнал, який у тій державі панівної "кремльовської" "Правди" створив воістину власну вільну Веселу Державу Сміху.

Читаючи Перець, народ наш беріг живий розум, здорове почуття гумору, критичне ставлення до дійсності, глибинне розуміння соціальної справедливості і людської честі. А ще беріг свою віру в те, що будь-яке зло має бути покаране, що неодмінно має восторжествувати Добро...

...Чи не з такою святою вірою у Справедливість починався у незалежній українській столиці Майдан Гідності?!

Та за епохи нікчемного президентства шапкохапуна Януковича, що тепер є ростовським біженцем, його тодішні холоуї-нукери вкотре перекрили кисень славному "Перцеві"... Виявилося, що практика генетичних "радянських дурнів" досі живуча.

Але і "Перець", будемо відвертими, за нетривкий час свого мовчання — як той мудрий звитяжний воїн! — зробив певні висновки із своїх нещодавніх поразок і, вправно перегрупувавши боездатні гумористично-сатиричні легіони та загостривши пера й олівці, знову йде до свого читача. І не просто йде, а зі своїми однодумцями-шанувальниками відроджує Веселу республіку Сміху.. В межах непорушних українських кордонів, що простяглись вздовж і вшир: від зелених Карпат до безкраїх донецьких степів, від замріяних поліських озер-очей до вершин скелястого Ай-Петрі.

Віriamo, Весела Республіка Сміху не дасть новітнім прикладним божкам-зłodіям та їм подібним підспівувачам-

утриманцям безкарно та зухвало і далі дербанити рідну українську землю та її багатства, перетворюючи нас, споконвічних господарів цієї землі, на безмовних люмпен-рабів... Ця Республіка разом з усім народом нарешті скаже своє тверде і вагоме слово ворогам-окупантам.

А людям чесним, добрим, і світлим Весела республіка "Перець", як і раніше, знову подарує свою щирю усмішку. А ще наш авторський колектив приберіг чимало іронічних, пародійних сюрпризів для своїх пристрасних шанувальників.

Ну, хоча б такий... Певно, ніде у світі нема такої оригінальної форми правління, як у нас, у Перчанській громаді. У третьому розділі Перчанської Конституції (яка згодом буде опублікована для обговорення та затвердження) записано, що на виконання надважливих завдань, які в наш непростий час стоять перед Веселою Республікою і через те вимагають подвійної мудрості від її керівництва, очільництво буде здійснюватися одразу аж двома... Президентами. А як виглядатиме це на практиці, то поживемо — побачимо!

Отож наповнюймо наше життя Сміхом — радісним, життєствердним!.. І водночас набуваймо через поштові відділення та пункти передплати УДППЗ "Укрпошта" вільного громадянства Веселої республіки "ПЕРЕЦЬ".

Хай мудрий Сміх єднає Всіх! Бо Сміх — це щедре Свято тих, хто вміє любити життя. Хто вміє любити свободу — свободу, яку може подарувати особистості тільки духовно здорове громадянське суспільство, до будівництва якого Перець найактивніше донині долучається!

Слава Перцю! Слава Україні!..

Яка завжди вміла сміятись переможно!

**Юрій ІЩЕНКО,
Голова Президії
Президентського корпусу ВРП.**

Січень, 2017.

ЩО ТВОРИТЬСЯ В "ПЕРЦІ"

ВІД АВТОРА

Якби мене, запідозривши в неправді, примусили заприсягнути-ся на розпеченому залізі чи босоніж на гострих канцелярських кнопках, якими пришпилюють на стіні різні службові папірці, я, зціпивши зуби, кусаючи від болю губи, знову й знову повторював би те, що на власні очі бачив, що сам пережив, що мене вразило і назавжди залишило глибокий слід в душі.

Чого не зробиш в ім'я істини!

А мені, живому свідкові, очевидцеві всіх подій, нема чого вдаватися до вигадок, до побрехеньок, до яких часто-густо вдаються деякі необачні гумористи, обскакуючи в цьому навіть заповзятих мисливців і рибалок. А в мисливців і рибалок відомо, яка репутація: "І не дихне, як не брехне".

Отож, як на сповіді чи на суді, викладаю правду, саму лише правду.

А якби й хотів у чомусь хоч трішки погрішити, то мені все одно не дадуть цього зробити ті, з ким я провів чимало років пліч-о-пліч.

Отож ми в "Перці". В редакції того славнозвісного широком читачьким колам журналу, що виходить ось уже шість десятиків років і досяг найбільшого в республіці тиражу — далеко за два мільйони примірників.

То й недарма чутка шириться, що головний редактор журналу, його соратники — члени редколегії і всі працівники є такими собі замаскованими мільйонерами. Отак подивився на котрогось: звичайна людина, а копни глибше — мільйонер.

Оскільки "Перець" — журнал сатирично-гумористичний, то й репортаж, оповідь слід було б розпочати веселим заспівом. Ну, хоча б так.

В редакції стоїть сміх... Регочуться, хапаючись за бо-

ки, дівчата з відділу листів, розбираючи велику ранкову пошту; заливаються над новими матеріалами фейлетоністи; гогочуть, придумуючи нові теми малюнків, художники-карикатуристи; пирхає, читаючи свіжу подачу, відповідальний секретар; стримано, відповідно до посадового етикету, посміхається заступник головного редактора, благословляючи у світ новонароджені твори; навіть із-за оббитих чорним дерматином дверей час від часу долинає приглушений, але щирий регіт головного редактора, який безжалісно "прирізає" найсмішніші, з погляду їх авторів, гуморески, байки, сатиричні мініатюри та й деякі карикатури.

Від того сміху, як від землетрусу силою в три бали, трясуться тонкі панельні стіни кабінетів, скрипить зачовгана паркетна підлога, деренчать запилені й заплакані вікна, шибок яких мокра ганчірка торкається хіба що два рази на рік — перед великими святами.

У такому гаморі сміху-реготу народжується і готується кожний наступний веселий і гострий номер "Перця"...

Так можна було б почати репортаж. Але то був би навіть не фейлетонний домисел, ласкаво дозволений правилами авторитетної науки журналістики, яку на спеціальному факультеті університетів добрих п'ять років вивчають студенти, готуючи себе до престижної громадської діяльності. А був би суцільний вимисел, що тими ж правилами авторитетної науки журналістики не дозволяється.

Щоб не погрішити проти істини (а я в передмові поклявся в цьому), скажемо, що ніякого службового сміху, а тим паче реготу в "Перці" не бував. Бо перчани, як, до речі, й крокодилі, сповнені мудрості: "Сміх — справа серйозна!" Тому вони, коли пишуть нові кусючі фейле-

тони чи малюють смішні карикатури, то здебільшого мовчки сопуть, позіхають, тихенько лаються (і то тільки в межах офіційного словника), а найбільш холеричні за характером рвуть на собі волосся. Не жмутками, звичайно, не все одразу, а по волосинці. Може, тому перчанина лисого не побачиш. Майже всі з буйними чубами. Дехто з посивілими. Але то для краси й солідності.

Взагалі сатирики, гумористи, як правило, люди чомусь зовсім невеселі. Більше того, похмурі чи, як то кажуть, мрачні. Наукою це парадоксальне явище поки що не досліджене. З цього приводу є лише певні думки, які, на мій погляд, мають науково-теоретичну цінність.

Федір Юрійович Маківчук, наприклад, пояснює цей феномен так:

— По-перше, — доводить він, — сатирики й гумористи від природи зовсім не бояться лоскоту. А, по-друге, поживеш серед отієї перчанської номенклатури, то не сміятися, а плакати захочеш.

І воно таки й справді так. Ну, який то сміх, коли ти маєш справу з казнокрадом чи запеклим бюрократом? А чи веселою може бути розмова з батечком, котрий від діток своїх дременув, аби аліментів не платити? А чи приємно здибатися з синачком, що хату рідної матусі продав, гроші в меблі імпорتنі загнав, а матусю без копійки за душою в світ білий випустив? Бо для неї в квартирі місця, бач, не знайшлося.

Так-так. Тут крити нічим. У цьому питанні Федір Маківчук — авторитет. Мало того, що він майже сорок років журнал редагував, так ще й по світу наїздився, за морями-океанами побував, та все там добряче роздивився і навіть "Репортаж з того світу" ушкварив. Та такий, що в наших недругів аж у носі закрутило. Аж на

скільки декого взяло.

Виходячи з отих авторитетних досліджень, у "Перці" навіть існують свої правила прийому на роботу. Гадаєте, туди будь-хто проб'ється? А дідька лисого! Легше в консерваторію вступити. Легше в оперний театр чи шеф-кухарем в ресторан влаштуватися, ніж в "Перець". Тут на кожне вакантне місце (а це буває далеко рідше, ніж затемнення сонця) такий конкурс, що й не описати. Крім, звичайно, диплому, справної анкети, необхідних документів, довідки про стан здоров'я (а здоров'я потрібне, щоб відбиватися від спростовувачів), претендент на вакантне місце повинен мати ще й відповідні природні дані, якими наділяють тільки тато з мамою, тобто — талант.

— Є підходящий фейлетоніст, товаришу редакторе. Ось його в усіх відношеннях позитивні документи.

— Пальця показували?

— Показував.

— Не сміється?

— Ні.

— Добре. А лоскотали?

— Так.

— Реагує?

— Як колода.

— Добре. А пише смішно?

— Серйозно пише.

— Можна приймати.

Це, звісно, жарт. Та все ж і справді головна умова для кожного перчанина не самому сміятися, а вміти так писати і так малювати, щоб гостро було. А водночас і смішно. Для читача.

То чи сміються перчани?

Сміються. Тільки не тоді, коли пишуть чи малюють.

Сміються вони на перерві. У відпустці. І, як всі нормальні люди, на переглядах кожної нової кінокомедії. Якщо вона смішна.

Редакція "Перця" розміщена... Оскільки вона не "секретний об'єкт", то має точну адресу: з поштовим індексом, назвою вулиці, номером будинку. Адрес тих поміняла вже чимало. Була її по вулиці М. Коцюбинського, й по вулиці Леніна, й по Брест-Литовському проспекту (тепер — проспект Перемоги). Нині ж вона міститься у тихому провулку, в дещо похмурому будинкові з колонами. Знайти її найлегше за такими орієнтирами: йдучи від станції метро "Завод "Більшовик" у напрямку Святошиина, праворуч побачите танк, що височить на п'єдесталі. За танком бере початок вуличка Петра Нестерова. В будинкові, що має номер 4, й розміщена редакція. В цьому є своя символіка. Петро Нестеров — автор "мертвої петлі" у вищому пілотажі. Перчанам же доводиться робити "мертві петлі" в кожному номері журналу. Хіба не так?

Робота в "Перці" будується за цеховими особливостями. Таких цехів можна вважати три: в одному читають листи, в іншому — пишуть фейлетони і готують матеріали до друку, в художньому — придумують теми і малюють карикатури.

Здавалося б, читати листи — то легка справа. Ой, ні! Це зовсім не так. Суть в тому, що в численній пошті (30-35 тисяч листів на рік) ви не знайдете жодної кореспонденції про передовий досвід, жодного нариса про гарну людину. А все, що й не лист — то критика, прохання допомогти, а часом і розпачливе "Ря-туй-те!". Начитаєшся таких листів за день — в очах темно, голова піде обертом. І всім же треба відповісти, всім раду дати, всі прохання й скарги кудись спрямувати! Тільки після ро-

боти, уже на вулиці, і повітря свіжого вдихнеш і життям замилюєшся. А воно аж дзвенить: дбайливі жінки сумки натоптані додому несуть, чоловіки біля кіосків з пивом товпляться, пересипаючи мову дотепними жартами, в тролейбусах жвава штовханина, гострі репліки, філософські суперечки. Все це вселяє радість, дає наснагу на завтра й на подальші дні. А критичні листи до "Перця" — то винятки з правил, то певні наші недоробки, що інколи подекуди ще трапляються...

А що вже на долю фейлетоністів випадає, то й не сказати! Скаржника прийми. І прийми ввічливо, майже з почестями. Знаєш, що перед тобою бюрократ найвищої проби, знаєш, що хапуга чи грубіян, а стільця йому підсунь, щирю посмішечку зобрази, туркоти до нього голубочком. Бо тон підвищиш, бо роздратування не стримаєш — він на тебе в наступ. З артилерією й кавалерією. Він на тебе скаргу у вищу інстанцію. А там ту скаргу треба "закрити". От і доведь, і відписуйся. Тому з майбутнім героєм фейлетону будь ввічливим, чемним, витриманим. Його не можна прогнівити. Його можна тільки документами й фактами так до стіни приперти, щоб не викрутився. Не вийшов сухим з води.

А тут і без жартів часом не обходиться. Свої ж товариші й пожартують. Щоб хоч трішечки повеселитися. Якось зайшов відвідувач. У такій собі, простенькій, наївній справі. Питає, з ким би його порадитись. Йому називають ім'я фейлетоніста і попереджують, що він "глухий". Випередивши відвідувача, попередили й фейлетоніста, що до нього йде людина, позбавлена нормального слуху,

І ось діалог.

— Здрастуйте! — знявши кашкета, гукає відвідувач.

— Здрастуйте! — голосно, аж шибки дрижать, вто-

рить йому фейлетоніст. — Сідайте! Що у вас?

— Зараз я вам розкажу! — надривається відвідувач.

— Краще напишіть! — затуляючи вуха, каже фейлетоніст.

— Та й напишу, — махнув рукою розчарований відвідувач і сам до себе: — І хто це таку глуху тетерю в редакції тримає?

— Це ви про мене? — зірвався з місця фейлетоніст. Глухий, то не ходив би по редакціях!

— Хто глухий? — витріщився відвідувач.

— Ви! — крикнув фейлетоніст.

— Я нормальний! — гукнув у відповідь відвідувач. — Мені сказали, що глухий ви!

— Хто сказав?!

— Ваші, — зніяковів відвідувач.

Фейлетоніст вискочив з-за стола, рвучко відчинив двері. Але там уже нікого не було. А в сусідній кімнаті чувся дружній регіт.

— Пробачте! — вклонився фейлетоніст. — Буває. Ось тільки дізнаюсь, котрий це, я йому теж втну жарт.

Далі відбулася приємна розмова з відвідувачем.

Фейлетоніст, як і сапер, не повинен помилятися. Це неписане правило побутує в редакції багато і багато років. І врятувало не одного працівника від поразки.

Треба сказати, що герої, котрі потрапляють на сторінки "Перця", в одному досить-таки скромні люди. Вони ніяк не люблять бучної слави. За багато років виходу в світ журналу не зареєстровано випадку, коли б який-небудь пройдисвіт чи порушник закону й моралі добровільно прийшов до редакції і запропонував: "А напишіть-но про мене фейлетон. Бо дивлюсь на себе та й бачу, що не так живу. Гріхи допускаю, порушення всілякі. виправте, будьте ласкаві, бо в самого сил не ви-

стачає". Не було випадку, щоб хтось фотографію з себе надіслав для перчанської "Дошки заслужених бракоробів" чи заяву — прийняти його до "Клубу губителів природи".

Еге, і не жди, не чекай на таке чудо! Перчанського героя, як зайця чи дикого кабана на полюванні, треба вислідити, виманити на сонечко. Приголубити, язик йому розв'язати. Інакше на успіх не розраховуй. Мовчатиме. Діятиме приховано.

Та було б помилкою гадати, що "Перець" тільки перчить. Ні, ні. Він не поминає своєю увагою й людей заслужених, шанованих народом. Він має спеціальну рубрику "Наші кращі люди трудящі". Герої праці, передовики виробництва, ушановані актори, письменники, вчені та ін. потрапляють в цю рубрику у вигляді дотепних дружніх шаржів Анатолія Арутюнянца з веселими віршованими текстівками й доброзичливими перченськими поздоровленнями — "з першим п'ятдесятиріччям", "з першим шістдесятиріччям", "з першим вісімдесятиріччям" і т. ін.

Поки що мало хто сподівається бучно відзначити своє друге вісімдесятиріччя. Але маючи таке оптимістичне, таке щире привітання від "Перця", людина все ж довго ще житиме світлими надіями на щасливе довголіття. Дружній шарж і доброзичливе привітання — то ніби гарантія, що підтримує сили, моральний дух.

Прохання тільки не переплутати перчанських побажань, що висловлюються в рубриках "Наші кращі люди трудящі" та "Вітаємо ювілярів", з отими іронічно-шанобливими привітаннями, що мають вже традиційну форму "Здоровенькі були!". Бо з оцими традиційними привітаннями-здоровленнями вже й курйози всілякі траплялися.

Ось приклад. Йде собі чоловік, нічого поганого в думці не маючи, аж, бачить, по той бік вулиці знайомий прямує.

— Здоровенькі були, Іване Кіндратовичу! — шанобливо гукає чоловік знайомому. Ще й капелюха знімає.

— Та йдіть ви до чортового батька! — відмахується знайомий.

— Чого ви сердитесь? Я ж від щирого серця! — перебігає вулицю чоловік, стурбований такою негативною реакцією на своє привітання.

— А то ви не читали, як мене, "від щирого серця", розчехвостив "Перець" у своєму листі "Здоровенькі були"?

Так ото в "Перці", там, де "Здоровенькі були!", вітання шлються тим, хто щось не так втнув чи з дороги прямої оступився. Одне слово, тим, хто того вітання заслужив.

Бувають, правда, й випадки просто смішні. Звичайно, з точки зору самих перчан. Бо декому й не до сміху.

Якось заходять до редакції двоє — чоловік і жінка. Молоді, симпатичні, тільки якісь розгублені.

— Сідайте, будь ласка, що у вас?

— Ось читайте! — і жінка подає потертий примірник "Перця".

На тому місці, куди вона показала, надрукована маленька гумореска "Новатор".

— Вам не подобається? — питаємо відвідувачів.

— За що мене так? На якій підставі? — схоплюється збентежений чоловік.

— Це — гумореска. Художній твір, — пояснюємо. — До вас вона не має ніякого відношення. Герой тут вигаданий автором.

— Як — вигаданий? А прізвище ж моє? А ім'я моє?

— Ну й що?

— А те, що на заводі, де я працюю, переполох підняв-

ся. Тільки й чути: "Читали, як нашого Сироватку в "Перці" розписали?"

Неначе переконали подружжя, що то гумореска. А через день з заводу папірець приходить. За підписами керівників. Так і так, мовляв, як ми повинні реагувати на вашу критику?

Довелося писати й пояснювати, що до їхнього працівника та гумореска, той літературний твір нічого не має. А "прореагувати" можна хіба що сердечним товариським сміхом.

Ось що значить потрапити на сторінки "Перця" хоча б прізвищем.

***

У "Перці", як і скрізь — у будь-якому закладі чи в будь-якій установі, — є своє начальство. Велике й менше. До великого належить головний редактор. Він і редагує, він — диригує. Він і учить, а інколи й мучить. Але без того не обійтися. Треба ж, щоб на сторінки журналу йшло все тільки гостре, дотепне, смішне. А там, де твориться смішне, без сліз не буває.

Так ось. Багато й багато років (десятиріч) журнал редагував Федір Юрійович Маківчук. Людина в своєму роді легендарна. Довкола його імені в колі журналістів і письменників ходять стільки легенд, що їх і за добу не переслухаєш. Чимало в тих оповідках правди, а чимало й веселих побрехеньок. Ось одна з оповідок. Правдива. Ще в війну Ф. Маківчук редагував республіканську молодіжну газету. Один новий працівник, зважаючи на військову обстановку, звернувся до Маківчука із заявою, аби той видав йому зброю. Федір Юрійович, прочитавши заяву наївного товариша, черкнув на ній резолюцію: "Санкціоную видати "Катюшу". В редакції було сміху та й сміху.

Жарти жартами, але незаперечним є те, що по тривалості редагування сатиричного журналу Ф. Маківчук був абсолютним чемпіоном. Нині (1986-1987рр.) "Перець" редагує Олег Чорногуз, відомий письменник, автор перших гумористично-сатиричних романів в українській літературі.

До меншого начальства належать заступник головного редактора і відповідальний секретар редакції. Ці вичитують і підписують матеріали, планують наступні номери журналу. А в чомусь вагаються, то сподіваються на одне: "Нехай хоч погудить, але редактор прийде, то він нас і розсудить".

Є ще завідувачі чи редактори відділів. Але їм доводиться не стільки керувати, скільки матеріали "дотягати", у відрядження їздити, фейлетони писати.

Перчанин у відрядженні — це не кореспондент якоїсь газети, що приїхав нарис писати про передовиків.

Кореспондента, що приїхав писати щось позитивне, в районі, па підприємстві чи в колгоспі приймають привітно, мало не в обійми.

— До нас? — питають нарисовця, хоч і чекали його.

— До вас, — відповідає той. — З спеціальним завданням.

— Щось будете писати?

— Буду.

— Якщо не секрет — про що?

— Ваш досвід пропагуватимемо. Нехай люди читають, вивчають, приклад беруть, — каже кореспондент.

— Обідали? — ввічливе запитання гостеві.

— Та-а, — махає рукою той. — Не з цього ж починати.

— Е, ні, саме з цього, — запобігливо кажуть господарі.

— Ось ми вас влаштуємо з житлом, пообідаємо, а потім

уже й до діла...

З перчанином у відрядженні може бути дещо інакше. Хоч, правду сказати, перчан теж поважають, шанують, навіть люблять. Доки ті свого носа не стромляють туди, куди деяким людям не бажано.

— Там до вас з "Перця" якийсь, — пошепки доповідав секретарка відповідальному товаришеві.

— Чого це його чорт приніс? Скажіть, що мене нема.

— Він уже знає, що ви є.

— Гм, тоді просіть.

— У приймальні черга.

— Пропустіть без черги. Це такий народ...

— Слухаю.

— До нас? — ввічливе запитання.

— До вас.

— Видно, хтось анонімку настрочив? Нині всі грамотні!

— Ні, не анонімку. Факти.

— Дивно. У наших сусідів більше недоліків, а вам про це невідомо. До речі, можемо вас туди підкинути.

— Спасибі. Я вже якось у вас займуся.

— Хорошого не бачать. Ніби їм позасліплювало, — дорікає товариш, — а десь якийсь недолад — одразу в "Перець". Скажіть, про що мова, то ми тут самі розберемося. Щоб без публікації. Не можна? Жаль! Тоді шукайте! Ехе-хе!

І перчанин шукає. І документи має переглянути, і з людьми поговорити. Та ще й у присутності свідків. Про всякий випадок. Від можливої напасті. Перчанин, сказати б дохідливіше, як розвідник надр. До всього має докопатися, донюхатися, щоб знайти той кінчик, що тягнеться до клубка якогось зла. А згодом і фейлетон написати. Такий переконливий, що ні заперечити його,

ні спростувати, а єдине — визнати та ще й прореагувати.

"Перець" надзвичайно багатий на сатирично-гумористичну родину. Родичів тих по всій Україні є та й є! Живуть вони і в Києві, і в Харкові, і в Одесі, і в Полтаві, і у Вінниці — скрізь в містах і селах. І всім є місце на сторінках журналу й за круглим столом в редакції для творчої бесіди.

Власне, "Перець" — це своєрідна академія гумору, яку пройшли, проходять і, гадаємо, проходитимуть усі письменники-гумористи. Хто "викладачем" з професорським званням, хто "слухачем" на журналістському стаціонарі, а хто й "заочником"... Письменники-гумористи, що пройшли перчанську школу, посіли перші місця в складному сатиричному жанрі нашої літератури. У них — знання життя, високого класу художня майстерність.

До "Перця" за його багату історію були причетні видатні брати Губенки — Василь Чечв'янський і Остап Вишня, Кость Котко і Юрій Вухналь, Сергій Воскрекасенко і Євген Кравченко, Степан Олійник і Микита Годованець, Павло Ключина і Анатолій Косматенко, Олександр Ковінька і Петро Сліпчук, Юрій Мокрієв і Володимир Іванович, Лаврін Гроха і Євген Бандуренко, Віктор Безорудько та Іван Немирович.

Як воїни запасу, перчанську перепідготовку проходили й проходять Валентин Лагода і Дмитро Білоус, Павло Глазовий і Микола Білкун, Василь Большак і Олесь Жолдак, Василь Юхимович і Юрій Кругляк, Петро Красюк і Петро Ребро, Євген Дудар, Микола Яровий, Павло Добрянський, Іван Гайдай, Віктор Ендеберя, Іван Сварник, Анатолій Гарматюк, Анатолій Наумов та інші. Хоч це вже, вважайте, — нині самі академіки в гуморі й са-

тирі. "Перець", в міру свого гумористично-сатиричного характеру, пишається випускниками, що посіли чільне місце в українській радянській літературі. Але не забуває й про зміну нову. Довкола журналу, довкола редакції гуртується чимало старших і молодших гумористів, що гартують свої таланти на класичній спадщині М. Гоголя й Остапа Вишні, а водночас вносять помітний вклад нового до скарбниці улюбленого народного жанру. Вони прийшли через перші публікації в "Перці", через перші перчанські книжечки, що масовими (сто, а то й понад сто тисяч примірників!) тиражами розходяться серед читачів. Їх багато, цих молодих одноперчан, зі своїми темами, зі своїм творчим почерком.

А в самому "Перці" який загін талантів! Що не особа — то й особистість! З ім'ям, з літературним доробком! Узяти хоча б Володимира Чепігу, Дмитра Молякевича, Юрія Прокопенка, Овсія Круковця! Це вже професори й доценти в гуморі. А ще ж молодші — Владислав Бойко, Юрій Іщенко, Михайло Прудник, Володимир Бондаренко, Ігор Лагоза, Павло Стороженко, Володимир Субота, Пилип Юрик, Юрій Береза!

"Перець" — штаб бойової сатиричної когорти. Зі своєю журналістсько-літературною стратегією й тактикою, які ще чекають глибокого теоретичного дослідження й узагальнення.

***

Мільйонам читачів відомо, що в "Перці" не тільки дотепно пишуть, а ще її малюють. Теж — гостро, весело, смішно. Цим, ясна річ, займаються художники. Чи багато їх? В самій редакції мало. Всього, сказати по-казенному, дві штатні одиниці. Нині — це Валерій Зелінський і Володимир Солонько. Перший — уже заслужений діяч мистецтв України, другий — ще тільки

сподівається ним бути. Зате позаштатних художників чимало. Серед них такі майстри пензля як народний художник України Анатолій Василенко, Юрій Северин, Владислав Ширяєв, Радна Сахалтуєв, а за ним не менш талановиті — Олексій Кохан, Микола Капуста, Юрій Кособукін, Валерій Чмирьов, Сергій Семендяєв, Олег Гуцол, Сергій Федько. Валерій Момот, Анатолій Юн. І всі вони малюють. Не портрети, не пейзажі, звичайно, а карикатури.

Що таке карикатура? А це такий графічний малюнок, на якому ніби й людина зображена, але в ній є щось таке, чого у людей нормальних не повинно бути. Ну, чи ніс у неї синій, як баклажан, від надмірного вживання міцних напоїв, чи рука, як ківш, бо вічно тягнеться за хабарем; чи обличчя геть перекошене від люті, чи?.. Словом, на карикатурі яскраво відображені не порядність зі всіма її привабливими рисами, а всілякі людські вади морального плану. Карикатури можуть бути портретні, жанрові, багатокадрові.

Ось художник намалював дорогу. По ній мчать машини. Біля дороги — стовп з вивіскою: "Переходити тут". А біля стовпа чоловік. У такій позі, що вже не стоїть, але ще й не лежить, а на четвереньках тримається. Зиркає на дорогу, на вивіску та й мимрить осудливо: "От, негідники, де переходити — написали, а де перелазити — ні". Чи потрібно до цієї карикатури текстове пояснення? Все й так зрозуміло. Без слів.

Або ось малюнок на сучасну тему з сатирично-гумористичним змістом. Малюнок з двох кадрів. Кадр перший: сільська гарна хата, подвір'я, садок, на подвір'ї індики, кури. На порозі сидить літня жінка. Одинокa, засмучена. Кадр другий: та сама хата, те ж подвір'я. Та вже на подвір'ї — "Жигулі" й "Москвич". Біля хлівця чо-

ловік розбирає заколотого й посмаленого кабана. Один молодий чоловік несе стегно в свою машину, другий молодий чоловік теж стегно несе в свою машину. Дві молодички в халатах легеньких курочок скубують, дітки — хлопчик і дівчинка — яблучка в машининосять. Ота жінка, що засмученою сиділа на порозі в першому кадрі малюнка, весело й закохано, з любов'ю дивиться, як трудяться синовки, невістки, онуки. Ідилія? Так. Що може бути краще, як приїзд дітей до батьків? Але коли й чого вони приїхали? Коли матір провідали? А тоді, як смаленим запахло. Тоді, як пожитися можна. Сміх і горе. І знову до сатирично-гумористичного малюнка пояснень не потрібно. В цьому викривальна й виховна суть карикатури.

Та чи знаєте ви, як народжуються карикатури? В муках. Як і сама людина приходить в світ. Спершу народжується тема. Не обов'язково художник має подати тему. Це може зробити будь-хто з спостережливих читачів. Тема — це задум малюнка. Точніше — лише зміст малюнка. Його суть. Теми художники подають схематично, начерково. Редколегія (в особі головного редактора і головного художника "Перця") приймає чи не приймає, схвалює чи не схвалює тему. Схвалені теми розподіляються між художниками. Для втілення їх у конкретний малюнок для журналу. Художник може малювати на свою ж тему. Може й на чужу. Пам'ятаєте, у Гоголя? "Редкая птица долетит до середины Днепра". З темами часто те ж саме: мало яка дійде до "Перця", потрапить на його сторінки. Бувало, після тематичних нарад, коли сходилися художники й члени редколегії, забракованих тем на столі та в кошиках — як осіннього листя під деревами.

А які художники теми ті пропонували та розглядали!

Цвіт сатирично-гумористичної графіки! Олександр Козюренко, Валентин Литвиненко, Самум, Агніт-Следзевський, Бе-Ша, Лев Каплан, Віктор Григорьев, Володимир Гливенко, Костянтин Заруба, Сергій Герасимчук — народні, заслужені, маститі! Такі і обкладинку журналу намалюють — читачі роками згадують, сміються. Такі й "задник" (остання сторінка "Перця") подадуть — політична гострота бритви не поступиться. А карикатури всередині журналу?! Та вони з рук в руки передаються, бо що не постріл сатири — то в ціль. У самісіньке "яблучко". Тому в "Перці", якщо прикинути корисну площу журналу, виходить завжди так на так. Половина під текстами (фейлетони, гуморески, листи, вірші, народні усмішки тощо), половина — під малюнками та ілюстраціями. І нікому не обидно.

Якщо говорити про сатиричну графіку, то вона в "Перці" теж унікальна. Тут своя академічна школа. Своя добра традиція. Теми на злобу дня. Бо не можна жити минулим. Треба йти в ногу та ще й трішечки, хоч на ступню, вперед крок спрямувати. А основа гумору — народна. Дохідлива. Зрозуміла.

Багато нових темистів, нових (старших і молодших) художників виросло, пройшло школу старшого покоління. Багато нових рубрик з'явилося в "Перці" ("Незвичайні ситуації", "Життє святих і нечестивих", "Картини з життя первісної людини", "З олівцем по..." та ін.), а школа, в кращому розумінні цього слова, продовжується перчанська. Сказати б, класична.

Це аж ніяк не означає, що "Перець" "маринується" у власному соку. Ні і ні! Його сторінки завжди відкриті для виступів на них журналів-побратимів нашої країни, журналів і художників з країн соціалістичного табору. Для цього існують добірки малюнків "У нас в

гостях...". Та й те сказати, що в журналі постійні гості — художники "Крокодила", "Шлуоти" (Вільнюс), "Дадзіса" (Рига), "Кіперуша" (Кишинів), "Вожика" (Мінськ) і т. д. Все, що є кращого, прогресивного в світовій сатиричній графіці, "Перець" люб'язно показує своїм читачам.

***

Нинішні художники журналу — постійні учасники виставок і конкурсів як в межах своєї країни, так і за рубежом. І не одноразово відмічалися дипломами, преміями та іншими знаками переможців.

Довго "Перець" як затятий козарлюга, парубкував, жив одинаком. Та хоч у віці зрілому спохопився, що так негоже. Треба ж і про потомство подумати. Отож і обзавівся він "Перченням". І вже від того радість і втіху велику має. Нема такого номера, щоб без "Перчення" у світ вийшов. І це добре.

А колись журнал був розрахований тільки на дорослих. І виходило так, що прийде "Перець" в хату чи в квартиру, прочитає його мати, прочитає батько, ще хтось там зі старших, та й покладуть десь на шафу чи в стіл. А в діток теж цікавість до друкованого. Та ще й кольорового. Розгорне дитина журнал (школяр чи дошкільня) та й милується синіми носами п'яндиг, довгими руками хабарників, розцяцькованими патлатими статурами піжонів. І дивним їй світ здається. Загадковим і не завжди зрозумілим. Часто дорослі ще й покрикують на дітей:

— Чого в "Перець" носа сунеш? Не для тебе писане!

— А хіба не можна? — запитує дитина.

— Виростеш, тоді й читатимеш та дивитимешся!

А дитині хочеться сьогодні читати й дивитися. От і має вона своє "Перчення". Де світ казок, жартів, дотепів,

веселих віршів, оповідок та ще загадкових і повчальних малюнків Анатолія Василенка чи ще когось з художників, що так добре знають дитячу душу, дитячі запити.

Журнал здобув сотні тисяч симпатичних, милих і допитливих читачів. Ось чим обернулося те, що "Перець" розпрощався з парубоцькою самотністю і йде по життю зі своїм улюбленим "Перченням".

***

"Перець" — журнал сатирично-гумористичний. Головне його покликання, головна його місія: викриття й засудження всіляких недоліків, боротьба з носіями зла і явищами, що породжують те зло. Вістря його сатири спрямоване також проти ворожих сил, що готують світові ядерну катастрофу, проти расизму й неоколоніалізму, проти українського буржуазного націоналізму. Його довголітня діяльність у цьому напрямкові високо оцінена Комуністичною партією і Радянським урядом і відзначена заслуженими нагородами.

Та перчани постійно дбають і про розвиток самого літературного жанру. Тому на сторінках журналу постійно друкуються гумористичні оповідання, гуморески, байки, вірші, сатиричні мініатюри, афоризми, фрази та різні інші форми гумору, що твориться самим народом, добувається з народних джерел.

В цьому відношенні найхарактерніша рубрика "Перця" — "Народні усмішки". Давні, минулих десятиліть, сучасні. Народна усмішка — це коштовний камінь. Малий за розміром, але такий, що в собі ввібрав велику красу. Народна усмішка — це згусток мудрості, сміху, різючого виховавчого заряду.

Кожна доба, кожна соціальна подія народжують і народний гумор. Іскрометний, дохідливий, привабливий.

Нема жодного життєвого явища, яке б залишилось не відображеним в народному гуморі. І "Перець" цей гумор збирає, друкує, зберігає, дбаючи не лише про день нинішній, а й майбутній.

Народна усмішка, як атом, таїть в собі велику силу, великі літературні можливості. Одна усмішка може послужити темою для байки, оповідання, повісті, роману. Умій тільки вивільнити її сконцентровану силу. І треба сказати, що серед письменників, особливо поетів-гумористів, досить-таки багато розвелось майстрів, що "живлять" свою творчість гумором народним. Хтось це робить культурно, акуратно, чи, сказати б, делікатно, щоб пальців не було знати. А є "римачі", котрі роками "живляться" плодами народного гумору, навіть не замасковуючи слідів. Є в них на це й відговорка аргументована: "А ми пропагуємо народний гумор. Хіба це погано?" Та народних усмішок, лише тих, що друкуються в "Перці", вистачить на всіх. На нинішніх "пропагандистів гумору" і тих, що прийдуть згодом. Джерела народної мудрості, народного дотепу не висохнуть доки й світу.

Для душі, для піднесення настрою наведемо кілька прикладів тієї народної гумористичної творчості.

***

Одинока жінка попросила сусіда, щоб кроля їй забив. Той прийшов. Зробив своє діло. Гостинна жінка за смажила кроля, поставила на стіл. Сусід з'їв усе до крихти та й сидить.

— Чим же мені з тобою розплатитися? — запитала жінка.

— Та я не жадний, — мовив сусід. — Віддайте мені шкурку з кроля, та на тому й розійдемося.

А то син батька запитує:
— Тату, яка у вас зарплата?
Батько назвав. І запитав сина:
— А чого це тебе раптом таке зацікавило?
— Доведеться вам, тату, влаштовуватись на роботу з вищою зарплатою, — сказав син.
— Чого ж це? — не зрозумів батько.
— Та тут таке діло, — ніби нехотя, пояснив син. — Я одружуватись надумав, то ще одна душа добавиться.

***

Увечері до одного чоловіка два сусіди прийшли. Перекинулись кількома словами та й засіли в карти грати. Грали, грали, а тоді один й каже:

— В дурня цікавіше грати вчотирьох.
Господар з тим доводом погодився та й каже синкові:
— Вітю, збігай до дядька Грицька і попроси, щоб до нас прийшов.

Вітя побіг. Дядька застав вдома. І з порога:
— Дядю! Казали тато, щоб ви до нас прийшли. І то швиденько.

— А чого? — запитав дядько Грицько. — Ти знаєш?
— Знаю, — відповів Вітя. — У нас там четвертого дурня не вистачає.

Дядько Грицько, що вже й кашкета на голову надягнув, сердито чмихнув і залишився вдома.

***

Широкою сільською вулицею старшина веде роту солдатів. "Раз-два-три, раз-два-три!" — дзвенить голос старшини. Раптом до нього підбігає білоголовий хлопчик і захоплено так:

— А я, дядю, вмію рахувати до десяти!

***

Жінка, приїхавши на курорт і домовившись з хазяйкою за ціну ліжка, довірливо запитує:

— Скажіть, будь ласка, а чи допомагає "Нафтуся"?

— Не знаю, як вам, а нам допомагає, — відповідає та, задоволено зиркаючи на новеньку "Ладу", що стоїть у Дворі.

***

Де народжуються народні усмішки? Цього ніхто не скаже. Конкретної адреси нема. Хто автор усмішки? Ви його теж ніколи не знайдете. Є ще один феномен. Ви не чули усмішку тільки сьогодні. Новеньку, свіженьку, я відгук на подію, що сталася також сьогодні чи тільки вчора. Та сядьте на літак, дістаньтесь до якогось далекого міста чи села, розкажіть нову усмішку. Не розчаруйтесть, якщо почуєте, що ту ж усмішку тут уже знають. Як вони ширяться? Як передаються? Не інакше як дотеп, смішинка, мудрість народжуються одночасно в багатьох місцях.

Дещо простіше чи примітивніше з'являються на світ оті "перлини", що завдають нам чимало сміху, але не мудрістю, а своєю неоковирністю, своїм логічним і мовним відхиленням від загальноприйнятих норм людського спілкування. Йдеться про перчанську рубрику "Страшне перо не в гусака".

Справді, те перо, яке ми вискубуємо з гусака (гуски) нікому й нічим не страшне. З пір'я робили й роблять (набивають, насипають) подушки, гусячим пером писали колись ділові папери, листи, а письменники — художні твори різних жанрів. До речі, багато й багато творів, написаних гусячим пером, стали неперевершеною класикою. Ясне річ, не від пера те залежить. А від того, хто ним писав.

Так ось, перо, про яке вже мовлено вище, зовсім не

страшне. А навпаки. А ось коли перо потрапляє до рук людини, котра не утруднює себе роздумами, а пише все, що в голову вбредє (не будемо зачіпати людей з малою грамотністю), тоді перо може стати страшним. А якщо не страшним, то смішним. І часом таким смішним, що за боки вхопишся від реготу.

І "Перець" частує тим сміхом своїх читачів. Не для розваги, не для образи декого. А з метою, так би мовити, профілактичною: берешся за перо — думай, що писатимеш! Щоб не вийшло ось такого, як ми наведемо. Для прикладу.

***

"До драки з усіх я був самий трезвий. Поганого я не хотів і тягнув за шнворот з кафе Степана, бо смажена риба на тарілці йому здалося заворушилася і він почав нариватися на глупості. Риба може й справді була не досмажена, але щоб ворушилася, цього не може бути, в чому й підписуюсь". (З пояснювальної записки).

***

"Бондар Тетяна принесла кирпич і кажуть, що я вдарила Бондар камньом, все врем'я попасти камньом в морду дуже трудно, тому, що уже було темно". (З протоколу допиту).

***

"Я живу вже 20 років без батьків, а пенсії мені не дають. Чому?". (З листа в райвідділ соціального забезпечення).

***

"Можу принять на квартиру двух заочних женщин. Звертатися в любое время..." (З оголошення).

***

"Сьогодні робить баня. Запрошуються чоловіки з

жінками. Дітям вход воспрещен" . (З оголошення).

***

"До уваги громадян! Косити траву і пастися біля високовольтних опор суворо заборонено". (Попередження).

***

"Сьогодні Іван Бабин соломи на ферму не привезе, бо в нього народилося лоша". (Записка).

***

"Здається квартира для молодожон. Жілательно два парня". (Об'ява).

***

"Громадяни з вухом, горлом і носом сьогодні прийматися не будуть". (З оголошення).

***

"Коновалова прийшла до мене лаятись і вдарила мене чайником по голові, так, що відвалився ніс". (З скарги).

***

"Гром. Галушко був у нетверезому стані і забіг до жіночого гуртожитку. Він почав хапати дівчат за недозвалені місця, які відбивалися чим попало". (З пояснення свідка).

Такі й подібні до них витвори, як плід неувважності чи глупоти, ще часто-густо можна побачити на стовпах, парканах, дверях, а то і в протоколах, актах, довідках та інших документах. "Перець" не називає прізвищ авторів, не подає адреси, а публікує це смішне й чудне для застереження: сім разів подумай, обміркуй, а тоді зі своїм писанням на люди виходь! Щоб не червоніти від

сорому.

***

Залишається поговорити про зброю. Точніше — про сатиричну гармату. Про яку? А про ту, що з неї палять по горобцях.

Чи є така гармата в "Перці"? Є! Можу забожитися й заприсягнутися. Бо на власні очі бачив і, не втаю, навіть стріляв. Десятки й десятки разів. Часом як бабахнеш — з горобця тільки пір'я посиплеться! Чекаєш похвали, бо влучив без промаху. А тут тобі докір. Колючка під саме ребро: "Теж знайшов об'єкт для стрільби з гармати! Горобця! Ха-ха!"

Це так деякі критики з тієї гармати кепкують. Ну, оті, що взагалі сучасного гумору не хочуть визнавати. Мовляв, нема його нині. А якщо й є, то тільки для лоскоту. І то не вище, як до поперека.

Можливо, можливо! Для критиків, котрі самі в бувальцях не побували. Не зіткнулися ніс до носа із зловреднющим "горобцем".

А "Перець" по тих горобцях палить... Не зважаючи на докори, шпильки й репліки на свою адресу. Палить, і ось чому.

В ролі "горобця" виступає, як правило, середньої руки службовець, а то і рядовий виконавець наказів, правил, положень, зв'язаних з обслуговуванням трудящих в найрізноманітніших сферах повсякденного життя. Але тому горобцеві аж свербить довести, що він "орел", від якого багато залежить і перед яким шапку треба знімати. І каверзує, як хоче. Собі на втіху, а комусь на зло.

Дзвоните ви, скажімо, в довідкове бюро вокзалу чи автовокзалу і запитуйте, коли відходить поїзд (автобус). По-перше, ви не так і скоро доб'єтесь до самого довідкового. По-друге, вам буркнуть одну фразу і тут же ляс-

нуть трубкою. Якщо за хвилин десять вам пощастить ще раз достукатись до "девушки", щоб повторити своє запитання, то у відповідь можете почути не довідку, а злу рекомендацію: не морочити голови.

Нерідко на "горобця" чи "горобчиху" натрапляємо у приймальні якогось керівника, в будинкоуправлінні, в ремонтній конторі, за прилавком магазину і т. д. І характерно, що міністр розпоряджається робити ось так, а "горобець" на місці робить все по-своєму. Вимотуючи з вас нерви, роблячи все наперекір логіці й правилам.

То ж, чекати, доки "горобці" нас заклюють? То не варто по них пальнути навіть з гармати? Сатиричної, звичайно. Ой, як варто! Ясна річ, по горобцях не слід бабахати важкими набоями. Є на те дрібнокаліберні, є на те картеч. В журналі — це листи "Дорогий Перче", ТАП — "Телеграфне Агентство Перця", різні критичні замітки тощо.

Дальнобійні, важкі набої ("Здоровенькі були!", фейлетони, памфлети) "Перець" на "горобців" не витрачає. Для цих сатиричних зарядів є мішені важливіші: запеклі бюрократи, базіки, окозамилувачі, казнокради, грубіяни, злісні порушники радянських законів, соціалістичної моралі.

Так що в арсеналі перчанської сатиричної зброї є й гармати. Ота, що палить часом і по горобцях. Якщо вони дошкуляють людям, роблять зло. А те, що над гарматою часом посміюються, не біда. Це роблять ті, що, як зазначалось вище, самі не побували в бувальцях. Бо хто побував, більше не сміятиметься.

Пам'ятаю, був скептик, який не раз і не два докоряв "Перцеві" за дрібнотем'я. Мовляв, журнал пише про поламани містки, бані, замки на клубах і крамницях тощо. Аж якось сам прибігає і мало не в ноги падає,

— Допоможіть!

— Що трапилось? — запитали в редакції, знаючи ставлення товариша до журналу.

— Ремонт в квартирі розпочали, і ось біда.

— Яка ж біда — ремонт? Робіть на здоров'я.

— В тім то й річ, що вже сил не вистачає боротися з цими ремонтниками! — волає скаржник. — Все облупили, пообдирали, місяць приступу до квартири нема, а робота — ні з місця.

— Підіть до керівника.

— Ходив, Слухають, обіцяють, а віз і інші там. Матеріали дай свої, допоміжну робочу силу — свою...

"Перець" втрутився. Допоміг. Мав за те подяку від скептика. Може, це й смішно, але той скептик добро пам'ятав не дуже довго. Як тільки у відремонтованій квартирі настав лад, критик взявся за своє.

А до "Перця" йдуть і пишуть. Телефону не встановили — допоможіть! В квартирі холодно — рятуйте! Рідна сестра на межі хлівець поставила — розсудіть! Чоловік б'ється — відбороніть! Пройдисвіт гроші взяв, пообіцявши влаштувати синочка в інститут, але дав тягу — впіймайте!

У кожній скарзі — крик душі! І той крик треба вислухати, розібратися в ньому, відділити істину від фальші, допомогти — то робота ой не легка! А ще ж критиковані спростовують, пишуть і дзвонять в інстанції, погрожують. А спростовуч нині грамотний. Знає Кодекс і статті в ньому. І ті, про кого "Перець" пише, так пристосувалися до критики, як міль до нафталіну. Часом не одразу його діймеш. Доводиться по кілька разів перчитися. Тож навіть рубрика в журналі є така: "Ті самі гості в ту саму хату".

Ось чому перчанам не до сміху. Бо сміх для перчан,

повторимо ще раз, — справа серйозна. Хай краще читач сміється, отримуючи кожен новий номер журналу.

Чи багато їх, самих перчан? Якщо взяти тільки тих, що їздять у відрядження, займаються вивченням і перевіркою, зустрічаються віч-на-віч з людьми приємними і не дуже приємними, а потім ще й фейлетони пишуть, то жменька, всього 10-12 чоловік. А сатиричний фронт у них — ого-го! І на тому фронті треба завжди здобувати перемогу. Перемогу Правди і Добра.

***

На тому я й закінчую справді не дуже веселий, але об'єктивний репортаж. Гадаю, він допоможе читачам, навіть далеким від таємниць журналістської й літературної творчості, збагнути чи уявити, що твориться в "Перці".

Передбачаємо можливі репліки скептиків про те, що, мовляв, репортаж — не художній твір, він швидко застаріє. Ні, це не так. Погоджуюсь: настануть нові часи — народяться нові проблеми, нові теми для фейлетонів і карикатур, для байок і гуморесок. Та вже самий перелік жанрових засобів критики, показ їх умілого застосування говорить, що творчим еством "Перця", його душею були й залишаються: сатира й гумор, народна мудрість, оптимізм.

І доки поміж нас пурхатимуть "горобці" й "горобчихи", по них прицільно і влучно стрілятиме сатирична гармата.

1989.

МУФЛОН

Той день у пам'яті Зіщуленого закарбувався на все життя. Тоді невеличкий колектив науковців-природників поздоровляв його з першою річницею перебування на посаді керівника групи. Зі скромності Андрій Савкович банкету не влаштовував, а вітання і подарунки приймав охоче. Не можна ж людей зобижати, коли вони до тебе зі щирим серцем.

Споміж усіх, хто вручав тоді квіти, тиснув руку, Зіщуленому найбільше припав до душі молодший науковий працівник Ілля Журбенко. Симпатичний, сором'язливий хлопець, який завжди пропадав у лабораторії, сторонився начальства, а публічних виступів взагалі боявся, як вогню.

Так ось цей Ілля Журбенко і керівника своєї групи вітати прийшов останнім. Та ще й червонів маковим цвітом, доки від дверей до столу дійшов, і поцілувати не посмів. Він лише промимрив привітання і, ніяковіючи, простягнув Андрію Савковичу плоский згорток, навхрест перев'язаний голубою стрічкою.

— Що це? — для підбадьорення молодшого колеги, ввічливо запитав Зіщулений та ще й пожартував: — Сподіваюсь, не бомба?

— Це, це... Муфлон, — ще більше розгубився Ілля Журбенко і, опустивши очі долу, вийшов з кабінету.

Слово "Муфлон" Андрієві Савковичу нічого не пояснювало, тому він поспішив розв'язати стрічку, розгорнув папір і видобув чеканну картинку, на якій була зображена гарненька голова тварини з витіювато закрученими рогами.

"І стукнуло ж йому таке, — подумав Андрій Савкович про Іллю Журбенка. — Аби гроші викинути! Краще б купив графинчик чи келих який. Що, значить, молоде:

хоч і грамотне, а дурне та й годі! Уявляю, як би я своєму начальству ось такого муфлона підсунув!"

Усі вазочки, глечики, бокали Зіщулений переправив додому, чим порадував свою Валерію Йосипівну. А ось подарунок Іллі Журбенка залишив у себе на роботі.

"Нехай не думають, що я жаднюга, — вирішив Андрій Савкович і навіть прилаштував муфлона на стіні. — Для наших та для сторонніх відвідувачів одразу впадатиме в око, що я природу шаную. А хто береже її — сам на шану заслуговує".

Оскільки муфлон висів за спиною, то Зіщулений милувався ним лише у ті скороплинні хвилини, коли заходив у кабінет й ще не вмощувався за стіл. Але й за такий коротенький відрізок часу Андрій Савкович встигав уловлювати, що у муфлона обличчя, тобто морда, була наділена майже людськими рисами. На ній проступав відбиток філософської задуми, сарказму і навіть ледь помітного скептицизму.

— Здоров! — кожного разу звертався до муфлона Зіщулений, заходячи до кабінету.

— Бе-е! — ніби оживала мідна насмішкувата морда тварини.

— Думаєш? — сідаючи за стіл, кидав Зіщулений. — Ну, думай! Я теж цим займаюся! На те й науковець та ще й керівник групи!

Муфлон тільки загадково посміхався.

Все було б і добре. Символічна дружба між Андрієм Савковичем і муфлоном дедалі зростала. Тільки керівник групи з деякого часу став помічати, що хто б до нього й не зайшов, то при розмові все більше на муфлона поглядає. Особливо це видно було, коли приходила кандидат біологічних наук Серафима Зозуля.

"І чого б воно так? — дивувався Зіщулений. — Ніби

уже не я тут керівник, а ось цей мідний муфлон".

Це породило ревності. І замість звичайного вранішнього привітання, Андрій Савкович кидав тепер муфлонові колючу репліку:

— Чого витріщився на мене, як на нові ворота?! Якось Зіщулений проходив по коридору і ненароком почув розмову, яка його дуже вразила.

— Ви бачили, що в нього на стіні? — деренчав захриплий голос Лаштованого. — Невже він не догадується?

— Близькі родичі, хе-хе! — вторив йому басок Сапуна. — Наша Сімочка Зозуля давно те запримітила. Хе-хе!

Для Зіщуленого почуте було, як грім серед ясного неба. Він зайшов у кабінет і вже хотів було зірвати муфлона зі стіни, але не встиг. До нього прийшли гості. Солідні. З вищої наукової інстанції.

— О, та у вас он яка розкішна чеканка! — вітаючись, сказав один із прибулих. — Симпатична мордочка!

— Муфлон, — з притиском бовкнув Андрій Савкович. — Тільки й того, що мордочка.

— Даремно ви так байдуже про нього, — мовив інший гість. — Ви, пробачте, про муфлона багато чого знаєте?

— Нічого не знаю! — сердито випалив Зіщулений. — Зоологію вчив давно, а так в літературі про нього більше нічого не зустрічав.

— А треба б знати! Особливо нашому братові! — уже цілком серйозно зауважив старший із прибулих. — Ви ж науковець! Біолог!

Далі розмова набрала ділового характеру. Про роботу групи, яку ось уже рік очолює Зіщулений. Вона, та розмова, тривала ще кілька днів. Настрій у Андрія Савковичатеть зіпсувався. Відповідав він плутано, нервував. Його дратувало те, що й працівники з вищої наукової

інстанції, хоч і говорили з ним ввічливо, а все частіше глипали на муфлона. Ніби він був старший у цьому кабінеті.

Того дня, коли гості нарешті попрощалися, Зіщулений таки зірвав муфлона. Але не викинув, а приніс додому.

— На ще одну цяцьку! — кинув жінці мідну пластину.

— Тю! — вигукнула Валерія Йосипівна, — На дідька мені здалася ця штука! На ній же ні хліба подати, ні пирога спекти!

— Це ж твір мистецтва! — дорікнув Зіщулений. — Не можна міряти усе по тому, чи воно для кухні годиться! До речі, ця бляха гроші коштує!

— І, як видно, немалі! — реплікою відповіла дружина.

— Там, може, ще й ціна нацисана, — уже спокійніше мовив Андрій Савкович. — Я не дивився. Дарованому коневі у зуби не заглядають.

— Ага, є, — сказала Валерія Йосипівна, поглянувши на зворотний бік картини.

— Читай!

— Артикул... — прочитала дружина. — Так, так, ціна... Ого, нівроку! А я подумала... Так, назва картини...

— Назву я й без тебе знаю! — обірвав Андрій Савкович. — Муфлон.

— Нічого подібного, — заперечила дружина. — Тут зовсім інше написано. Так, назва картини: баран. О, ще й штампик є: перший сорт.

— Баран? — аж стрепенувся Зіщулений.

— Грамотна, ясно тобі прочитала! — розсердилася Валерія Йосипівна.

— А він же, скотина, вручаючи, сказав, що це муфлон! — зі злістю крикнув Андрій Савкович.

— А хто вручав?

— Ілля Журбенко. Такий собі, тихенький, сором'язливий.

— У тихому болоті чорти водяться, — підхопила дружина. — То він навмисне тобі підсунув цю рогату тварюку. З натяком.

— З яким?

— Господи, який ти наївний! Поміжкуй, догадаєшся!

— Ну, я з нього теж барана зроблю, з цього Журбенка! — Нарешті зрозумівши натяк, розразився гнівом Андрій Савкович. — Зайди тільки до сусідів, попроси у них енциклопедію на "м", щоб я сам на тому триклятому муфлонові не посковзнувся! Я піду!.. Я знаю, куди піду!..

У вищу інстанцію зі скаргою на Журбенка Андрій Савкович так і не пішов. Бо його самого невдовзі перемістили з наукової на господарську роботу. А все, як зрозумів Зіщулений, через отого муфлона з філософською задумою і сарказмом на дурнуватій баранячій морді.

ПОБАЧЕННЯ

Бражник на побачення прийшов. Чисто поголений. У новому, святковому костюмі. З букетом квітів.

Вдома сказав, що збирається на зустріч з ветеранами. А сам... Сталося так, що три дні тому він з молодичкою познайомився. Вродливою, верткою, самітньою.

"Ну, ось і добре, що на кохання потягло, — задоволено подумав Бражник, поглянувши на годинника. — А то вже зовсім в діди затесався. А воно ж ранувато. Можна ще побрикати. Всі ж бо визнають, що кохання — то великий стимул для організму. Ось тільки Туся прийде... Хоча б прийшла. А то ще на жарт все перекине".

Яким Антонович крадькома оглянувся довкола. Нічого підозрілого. Ось двоє молодих руки посплітали, по-притулялися одне до одного. Ех! Он старенька онучку за рученя водить. Он сидять ровесники, в шахи грають, не помічаючи нічого. Добре, що хоч нікого знайомого. А то б пояснював: куди й до кого з квітами?

"А власне, кому яке діло? — заспокоїв себе Бражник. — Така жіночка симпатична зустрілася. Правда, ще не знати, як вона себе поводитиме. Це ж їх перше побачення. Та чи й прийде вона? Ото сорому буде, як пожартувала. Виманила мене з дому, щоб початував біля лави в сквері, а сама вдома потішається над старим".

Ховаючи квіти за спиною, Бражник крокував алеєю туди й назад, а сам все глипав довкола, щоб завчасно

побачити Тусю.

"Як же її звати? — замислився. — Сказала "Туся". А як насправді? Настя-Настуся? Антоніна-Туся? Але допитаюсь потім, як залишимося на самоті. Не на один же день наше знайомство. І що їй в мені сподобалось? Красенем я ніколи не був. Моє матеріальне становище її зацікавило? Так вона ж його не знає. Але щось же вона в мені знайшла, коли сама, перекинувшись кількома словами, побачення призначила. У жінок чуття тонке. Їх не обдуриш".

До побачення залишалось якихось десять хвилин. У Бражника прискорено забилося серце. Навіть дихання почастішало.

"Бач, бач, — відмітив про себе Яким Антонович. — Ніби в молоді роки. Ще тільки не вистачає, щоб обличчя почервоніло, як в індика корали на шиї. Хай там хто що й не каже, а побачення — подія приємна. Але ж воно триватиме не десять хвилин і не годину, — спохопився Бражник. — Це ж Туся запропонує в ресторан зайти, а то й до себе запросить. А там уже ні годиною, ні двома не відбудешся. А додому тоді як добиратись? А раптом звідти, де вона живе, ні тролейбус, ні автобус не ходить? Що тоді? Таксі ловити? Пішки йти?"

Доки Бражник над цим розмірковував, велика стрілка на годинникові відмітила ще дві хвилини і, не зупиняючись, продовжувала рух по колу.

"Ой, чи не вскочив я в халепу? — з острахом подумав Яким Антонович. — А як не впіймаю таксі, хіба я на своїх ногах доплентаюсь додому? А ще як зустрінуться оті молодики, що в темному провулку чи на пустирі точним часом цікавляться? Що ж я тоді вдома скажу, що мене ветерани роздягнули?"

Хвилинній стрілці залишалося подолати якихось дві

чи три поділки. А душа Бражника поспішно покидала груди і переселялася в п'яти.

"Телепень я, — ляснув себе по лобі Яким Антонович. — А ще з великим життєвим досвідом. Та я ж взагалі не знаю, що надумала ця симпатична Туся. А як у неї не кохання в голові, а щось інше? А як вона мене кудись навмисно заманить та й віддасть в руки своїх друзків? Е, ні, хитрунко! Не на того напала. Шукай собі дурніших!"

Яким Антонович ще раз глянув на годинника і прискореними кроками подався зі скверу в бокову вуличку. Серце його калатало, як і колись, коли він вперше пригорнув до своїх грудей кохану дівчину.

Вдома, ще не роздягнувшись, Яким Антонович подав дружині букет і сказав урочисто-суворо:

— На ось, постав! Це мені вручили за цікаві спогади про бойові походи.

— Щось ти сьогодні так рано повернувся, — мовила дружина, вставляючи квіти в кришталеву вазу.

— Порядна людина завжди додому поспішає, а не

тиняється будь-де, — сказав Бражник, вішаючи святковий піджак в шафу.

Переодягнувшись в старенький спортивний костюм, настромивши на ноги капці на повстяній підошві, Яким Антонович всівся у м'яке крісло перед телевізором і з радістю подумав:

"Як оце добре, що дав стрекача з місця побачення з отією загадковою Тусею. А то як би я добирався додому серед ночі? Б-р-р!"

ТОСТ ПО-ГУСАРСЬКИ

Той вечір у Гаврила Парфеновича запам'ятався надовго. Багато ми на ньому веселилися, співали, жартували. Та найбільше всім запав у душу тост, проголошений одним молодим чоловіком.

— Шановне товариство! Прошу уваги! — урочисто виголосив білявий, повновидий красень, з тонкими вусиками і ямочкою на бороді.

Стрункий, в елегантному темному костюмі, він хвацько звівся з стільця, ненароком блиснувши золотим зубом і золотими запонками в накрохмалених манжетах білосніжної сорочки.

Заскрипіли стільці, захитався стіл, забряжчав посуд. Ми встали. Хоч і не дружно. Найдовше підводився сам господар Гаврило Парфенович. Бо його опуклий живіт, як на гріх, застряв під столом і ніяк не хотів висуватися на показ гостям.

Засовалися й жінки, але їх зупинив той же красень.

— Дами сидять! — зробив він заспокійливий порух лівою рукою.

— Хто це? — штовхнувши мене в бік, зашепотів на вухо сусід зліва.

— Не знаю, — відповів я теж пошепки і знизав плечима. — Напевно, якийсь родич Гаврила Парфеновича.

— Чого це він нас підняв? — незадоволено прошепотів і сусід справа. — Ніби єфрейтор солдата.

Я не знав, що відповісти. Тому змовчав.

— Шановне товариство! — обвівши всіх заворожуючим поглядом і поблискуючи золотим зубом, вів далі елегантний гість. — Я пропоную тост за жінок! А жінок вшанувати ми маємо, як і належить, по-гусарськи. Тобто стоячи.

— Це можна, — з полегшенням зітхнув Гаврило Парфенович, відсунувши стілець і зручніше влаштовуючи свій живіт. — Поїхали!

— Для мене що сидячи, що стоячи, — знову штовхнув мене сусід зліва.

— Аби не тягнути, — почувши ту репліку, додав сусід справа.

— Е, ні, — застеріг ініціатор тосту, — необхідно слово сказати.

Нарешті всі стихли. Принишклі жінки дивилися на молодого чоловіка.

— Дорогі наші подруги! — піднесено почав елегантний молодик. — Ви краща половина людського роду...

— Відкрив Америку, — ще раз штовхнув мене сусід зліва.

— Що він, як на Восьме березня, — чмихнув сусід справа.

— ...і ми цим гордимось! Ми, ваші чоловіки, — по паузі продовжував молодик. — Ви наша окраса. Наша радість, наша надія...

— А де ж це ваша? — порушила тишу одна з жінок, — Чому це ви сам, а не в парі?

— Така ситуація, — на мить спіткнувся на слові, але набрав розгону промовець. — Дитинка мала, її без догляду не залишиш. А жінка — це мати! Жінка — це вірна подруга! Скільки про жінок віршів написано!..

— Та він поет, — прошепотів мій сусід зліва. — Як з книжки чеше.

— ...скільки про жінок пісень складено!..

— Та він композитор, — додав мій сусід справа. — Нестогло проголошує, а співає. Аж морозом обсипає.

— ...То ж за жінок! За кращу половину людства!

Жінки дружно вдарили в долоні, заворушилися, заго-

моніли. А ми, чоловіки, також дружно, стоячи вшанували їх і ще дружніше попадали на стільці.

— Хто він, цей симпатичний хлопець? — запитав я у Гаврила Парфеновича, коли розходились додому.

— Аристократ! — кинув репліку сусід зліва, коли почув моє запитання.

— Гусар! — додав сусід справа. — Там, видно, дружину свою на руках носить. Не дає їй взятися ні за сковорідку, ні за каструлю.

— Це наш новий працівник з планового відділу, — вніс ясність Гаврило Парфенович. — Дуже інтелігентний. Тільки прізвище дещо дивне — Димовик. Євген Вікторович Димовик.

— Нехай собі й Димовик, — не міг вгамуватися мій сусід справа, — але ж, чортяка, по-гусарськи вміє. Всіх нас виструнчив перед жінками. Як солдатів перед генералом. Гусар, значить!

Десь, може за тиждень після пам'ятного вечора, зустрів я Димовика на вулиці. Поблизу базару.

— Євгене Вікторовичу, — зачепив я Димовика, — рад вас бачити. Не впізнаєте?

— Та як вам сказати? — уставився він на мене. — Десь, десь...

— У Гаврила Парфеновича, — допоміг я молодому чоловікові. — Ви ще ж тоді тост по-гусарськи... Просто всіх захопили ним. Особливо жінок.

— Так, так, саме у Гаврила Парфеновича, — зрадів Димовик. — До речі, познайомтесь, ось моя дружина.

Тільки тепер я звернув увагу, що з-за спини Євгена Вікторовича, елегантно одягненого, стрункого, усміненого, з ямочкою на бороді, виглядала якась незграбна постать.

Я чуть ступив убік і побачив низеньку жінку, з роз-

червонілим й спітнілим обличчям. В обох руках у неї були до краю напаковані сумки, а на шиї вінок золотистої дорідної цибулі.

— Клава, — зробила вона жест, схожий на поклон, але цибуля зашелестіла, і жінка швиденько піднесла голову, видно, боячись, щоб вінок не впав на тротуар.

— Дуже приємно, — вклонився і я, не знаючи, що ще додати до сказаного.

— Ну, ми пішли, — махнув тендітною рукою Димовик і, посміхнувшись, показав мені блискучий золотий зуб.

— До побачення, — обережно кивнула мені Клава і поплелася слідом за елегантним чоловіком, несучи в руках дві сумки, а на шиї вінок дорідної цибулі.

Я пішов своєю дорогою. А з голови все не виходив отой тост по-гусарськи.

ТЕРЕШКІВ ЗАПОВІТ

Вперше Терешко Зноба захворів у сорок років. Ні з сього, ні з того. Отак собі ходив, працював, на великі свята чарку пив і — нічого. Навіть не підозрював, у яких саме місцях в людини хвороби поселяються.

А тут зовсім раптово, як закрутить, як запече у попереку — світ не милий. Хоч на стіну лізь. Так сили й покидають. Викликали "швидку".

— Лікарю, це серйозна хвороба? — запитав Терешко, долаючи дрож у тілі.

— Хвороби всі серйозні, — оглядаючи поперек Зноби, мовив той. — З ними краще не жартувати.

— То я можу й померти? — перелякався Терешко.

— Ну, навіщо ж так песимістично? — відклавши рецепти, поглянув на блілого пацієнта лікар. — Минеться. Ви ще такий молодий.

— Гарантуєте? — Зноба схопив лікаря за руку,

— Чоловіче, — зітхнув лікар, — якби ми могли гарантувати, то люди не почули б жодного звуку траурної музики. Але ви лікуйтесь, видужуйте і будьте козаком.

Від тих лікарєвих слів Терешкові втіхи було мало. Тому, залишившись на самоті, він, як порядний сім'янин, затиснувши від болю зуби, написав заповіт:

"Будучи при повній свідомості, але зважаючи на можливість раптової смерті, я, Терентій Дем'янович Зноба, волю, аби майно і мої заощадження були розподілені так:

1. Дерев'яна хата, хлівець і вся живність, що є в дворі, — моїй дружині, Олені Кузьмівні Знобі.

2. Сума грошей, за відрахуванням витрат на мої похорони, — рідній доньці Тані — Тетяні Терешківні Знобі.

3. Всім, хто буде займатися спадщиною, цей заповіт вважати офіційним документом".

Оскільки заповідати було більше нічого, Зноба власноручно розписався і поставив дату.

"Тю, а про матір і забув, — спохватився Терешко. — Хоч правда, її й без мого заповіту з хати ніхто не посміє вигнати. Та й їсти дадуть. То якось віку доживе. Не переписувати ж мені заповіту ще раз".

Та минув рік. Минув другий. Терешко ходив здоровий і веселий. Про смерть і не згадував більше. І розжився, нівроку. І закохався ще раз.

Якось він згадав про свій заповіт. Розшукав його, прочитав його і аж розгубився.

"Бач, яких дурниць понаписував я тоді з переляку. Негайно порвати. З таким документом потрібна обережність і пильність, — подумав Зноба. — Це ж ніби сам собі вирок підписав".

І порвав. На дрібні клаптики. Ще й спалив. Щоб і

сліду не лишилось. Добре, що Олені тоді не показав.

Але трапилось, що Терешко знову зліг. Щось йому в грудях пекло. Дихати не давало. Крок швидше ступить — потім обливається. Мусите сідати і тяжко відсапуватись. Викликали "швидку".

— Лікарю, це хвороба серйозна? — запитав слабим голосом Зноба.

— Хвороби всі серйозні, — прослухуючи груди пацієнта, відповів все той же лікар, що й колись його оглядав. — З ними краще не жартувати.

— То я можу й померти? — вжахнувся Терешко.

— Ну, навіщо ж себе настроювати на такий сумний лад? — заспокійливо сказав лікар. — Ви ще не такий старий, щоб про погане думати. Ось видужаєте та й...

— Ви гарантуєте? — ухопився за ті слова Зноба.

— Чоловіче добрий, — беручись виписувати потрібні рецепти, мовив лікар, — якби ми могли гарантувати, то люди не почули б жодного звуку траурної музики. Бажаю вам видужання і доброго здоров'я.

"Еге, щось ти мене мало втішив, — подумав про лікаря Терешко, коли той пішов з хати. — Тут треба діяти. І негайно".

І Зноба, як порядний сім'янин, взявся писати заповіт: "Будучи при повній свідомості, але зважаючи на можливість раптової смерті, я, Терентій Дем'янович Зноба, волю, аби майно і мої заощадження були розподілені так:

1. Цегляний будинок з чотирьох кімнат, літня кухня, сарай з льохом, вся живність, що є в дворі, — моїй другій дружині, Світлані Єгорівні Осоченко.

2. Мотоцикл "Ява", дві тисячі грішми і всі мої костюми — синові від першого шлюбу моєї другої дружини, Віктору Михайловичу Зарічанському.

3. Гроші, також в сумі дві тисячі карбованців, — доньці від третього шлюбу моєї другої дружини, Лесі Федорівні Гапличук.

4. На решту грошей організувати мої похорони і поставити на могилі пам'ятник. З граніту й мармуру. З моєю фігурою. До пояса".

"Ніби все, — зітхнув Зноба. — Правда, нічого не даю Олені, першій дружині, й доньці Тані. Але ж їм дісталася дерев'яна хата. Благенька, та ще постоїть".

Знову минуло кілька років. Терешко давно видужав і про хворобу забув. Якось тільки згадав про заповіт, написаний колись під гарячу руку. Згадав і тут-таки порвав його на дрібні клаптики. Та й їх спалив і попіл розвіяв. Навіщо той заповіт людині при повному здоров'ї? Це ж ніби добровільно хомут собі на шию надіти і ходити в ньому, не скидаючи.

Та захворів Терешко і втретє. І поклали його в лікарню.

— Це серйозна хвороба? — розплющивши очі, ніби нехотя, поцікавився Зноба, коли над ним нахилився лікар. Ще зовсім молодий.

— Хвороби всі серйозні, — долинуло до слуху. — З ними краще не жартувати.

— То я можу и той?.. — з натяком запитав Терешко, дивуючись, що всі лікарі відповідають завченими фразами. Ніби з книжки читають,

— Ну, навіщо ж так песимістично? — таки заученою фразою, відповів молодий лікар. — Ваш організм ще побореться. Постоїть за себе.

— Ви гарантуєте? — Зноба помацав ліжку, шукаючи руку лікаря.

— Чоловіче, — цитував той, — якби ми могли гарантувати, то люди не почули б жодного звуку траурної

музики. Але ви мужайтесь!..

Того дня, коли Знобі дещо полегшало, він попросив аркуш паперу й ручку. Підкуливши коліна й підклавши під папір книжку, випрошену в сусіда по палаті, Терешко написав заповіт:

"Будучи ще при повній свідомості, але зважаючи на можливість раптової смерті, я, Терентій Дем'янович Зноба, волю, аби майно і мої заощадження були розподілені так:

1. Цегляний будинок з чотирьох кімнат і веранди, літня кухня, сарай з льохом, гараж, автомобіль "Лада", вся живність, що є в дворі, меблі, кришталь і все інше — моїй третій дружині, Вірі Герасимівні Цяцько.

2. Всі гроші, за вирахуванням суми на мої похорони і на пам'ятник (з граніту й мармуру. Голова й груди), також моїй третій дружині Вірі Герасимівні Цяцько".

Розбірливо розписавшись і поставивши дату, Терешко сховав заповіт під подушку і з полегшенням зітхнув. Ніби гору з плечей скинув.

Цього разу Терешко не видужав. Тому не порвав він і заповіту. Ховали його Олена Кузьмівна, перша дружина, з донькою Танею. Скромно. Тихо. Без жодного звуку траурної музики. На кладовищі чимало пам'ятників з граніту й мармуру "з фігурами до пояса". Але ні на одному так і не видно напису: "Терентій Дем'янович Зноба".

ДУРИМАР

Віталій Трохимович Циба, кандидат філософських наук, прийшов додому в такому збудженому стані, що й Ольга Максимівна, його дружина, перелякалася.

— Що з тобою, чоловіче? — запитала вона побачивши, як того аж пропасниця б'є.

— Ну ось, і ми з тобою дожилися! — гаркнув Циба, здерши з голови капелюха і пошпуривши його аж на шафу. — Знаєш, хто я вже такий? — вирячився він на дружину.

— А хто? — застигла Ольга Максимівна перед розчервонілим чоловіком.

— Дуримар я! — відрізав Циба,

— Хто-хто? — уставилась на Віталія Трохимовича дружина, вперше почувши таке чудернацьке слово.

— Ду-ри-мар! — по складах процідив Циба, нервово крокуючи по кімнаті.

— Хто ж це тебе так? — не знаючи з якого боку підійти до чоловіка, добивалася Ольга Максимівна. — Звідки така напасть? В інституті щось?

— Онучка рідна так мене охрестила, — злісно зиркнувши на дружину, дорікнув Віталій Трохимович. — Твоя улюблениця. Зайшов оце до них по дорозі, шоколадку заніс, а вона на мене: "Ти, дідусю, дуримар!" Уявляєш? Мене ніби хто окропом ошпарив. Та я доньці на придане таку суму! Та я їм меблі за свої кровні! Та я тій же онучці пообіцяв велосипед! А воно мені у відплату: "Дуримар". І де таких слів набираються?!

— Прошу тебе, заспокойся! Не нервуй! — благала Ольга Максимівна. — Ти ж інтелігентна людина. Філософ. То мусиш знати, що діти тепер з вулиці таке приносять, таке, що нам і не збагнути.

— Та ми ж їх виховуємо! Віддаємо всі свої сили! Свій розум! — розмахував руками Циба. — А наслідки? Де наслідки, я тебе питаю?

Ледве вгамувався Віталій Трохимович. Мовчки по večеряли. Ольга Максимівна, за звичкою, телевизор ввімкнула. Але Циба так врізав по ньому кулаком, що дикторші перекривило рот, і вона вдавилася на півсло-

ві.

Перед тим, як лягати в постіль, Віталій Трохимович дістав з полиці тлумачний словник, пробіг майже всі слова на "д", але "Дуримара" там не знайшов. Це його ще більше вивело з рівноваги.

"Що ж ці наші енциклопедисти роблять, випускаючи словники? Один раз довелося значення незрозумілого слова пошукати, а його і в помині нема. Теж мені науковці, — подумав Циба. — Тільки кандидатськими та докторськими ступенями чваняться! Та ще гроші загрибають!"

— А ти не знаєш, що воно за дуримар? — запитав дружину з роздратуванням. — Хоч, правда, звідки тобі знати.

— І не чула, — винувато зітхнула Ольга Максимівна. — Хіба у нашому культурному оточенні, де тільки вчені та вчені, почуєш таке? Ясна річ, з вулиці словечко. Якесь прізвисько. Хуліганське. Батьки-п'янички вживають такі слівця, а діти й собі переймають. Але ти викинь з голови. Заспокойся. Я завтра ж сама довідаюсь в онучки. Воно ще мале, дурне, нічого не втаїть.

Та спокою не було, Цибу аж пекла цікавість, що означає те осоружне слово? І коли Ольга Максимівна, заснувши, протяжно засопіла й засвистіла, мов ховрах, він підвівся з ліжка, пішов до телефону і, набравши номер викладача зі своєї кафедри, схвильовано повів розмову,

— Василь Якович? Пробачте, що так пізно турбую. Це я, Циба. Впізнали? Хочу вас запитати, що означає слово "Дуримар"? Та ви що? Не з похмілля я, а цілком серйозно. Чого серед ночі? Ну, таку потребу маю. Ви вважаєте, що це провокаційне запитання перед конкурсом на заміщення посади доцента? Що ви, дорогий

мій. Та я вас від душі. Що, що? Запитати у професора Воловича? Ну, спасибі. Ще раз вибачаюся.

"Чи він також не знає, чи хитрує? — подумав Циба про Василя Яковича. — Ерудит. Начитаний, а ось слово "Дуримар" і для нього загадка. Все ж завтра мушу дізнатися. От завдала онучка задачу".

А до завтра ще ніч попереду. Тривожна. Те слово з думки не сходить. Аж серце розболілося. Циба вдруге встав, знайшов валідол, поклав таблетку під язик. Відчув приторні солодощі і пахощі м'яти. Все вгамувалося. Вляглося.

"Про велосипед можеш і не мріяти, — подумав Віталій Трохимович, згадавши онучку. — Дітей теж треба карати. Не давати їм усього, чого вони забагнуть. Була б не тикнула отим паскудним дуримаром — мала б велосипед. А так — дудки".

Вранці Цибу знову мучило одне й те ж. Перед лекціями зустрів професора Воловича. Роблено грайливо, ніби між іншим, запитав у нього:

— Чи не зустрічалось вам, професоре, прізвище Дуримар?

— Я вам дивуюся, — не зупиняючись, на ходу, кинув завжди заклопотаний і забудькуватий Волович, — та це ж давньогрецький філософ. Ви що — не знаєте своїх кадрів?

"От тобі й на, — розгубився Циба. — Це справді конфуз. Виходить, онука, як і професор Волович, знає Дуримара, а я ні? Затьмарення на мене найшло чи що?"

Віталій Трохимович кинувся в бібліотеку. Він попросив філософський словник. Та скільки не перечитував потрібне місце, а слова, яке його цікавило, не знайшов.

"Значить, Волович пожартував? Чи він за своєю вічною зайнятістю взагалі не дочув, про що я його питав?"

— ламав собі голову Циба. — Оце так проблема".

Віталій Трохимович хотів ще запитати у Зої Михайлівни, викладача літератури, але передумав. Краще своїм розумом дійти, аніж сподіватися на сторонню допомогу. Власний авторитет філософа повинен бути непохитний.

Лекції свої Циба прочитав в'яло і плутано. Ідучи додому, він все аналізував це огидне слово.

"Ду-ри-мар", — плелось в думках. — Ні, воно аж ніяк не може бути ні грецьким, ні турецьким, те слово. Це якесь наше. Можливо, хуліганське. Треба буде геть вилучити його з лексикону онучки. З корінням. З насінням".

Вдома Віталія Трохимовича чекала Ольга Максимівна. Радісна й задоволена.

— А знаєш, Віталику, — звернулась вона до чоловіка з ласкою, — оте словечко, що тебе так вразило й розгнівало, не з вулиці. І зовсім не хуліганське. Воно з казки.

— З якої це казки? — не зрозумів Циба.

— З казки для дітей. "Золотий ключик". Це там такий персонаж є.

— А-а-а! — тільки й спроможний був вимовити Циба. І, трохи подумавши, по-наставницькому додав: — Але навіщо ті казкарі вигадують такі словечка, що навіть дорослих культурних людей травмують? Дуримар!

ЛЮБІТЬ, ДІТКИ, УКРАЇНУ

— Добре, що впіймала тебе, Іванку. Сядь! Поговорити треба.

— Мамо, знов те саме будете втовкмачувати. Я знаю.

— Те, але не те. Май терпіння. Мати на погане не наставлятиме. Тільки на добре

— Ми вже все зрозуміли, мамо. Я і Марійка.

— Все, та не все. У мене, дітки, душа болить, що ви їдете в чужі краї. Хоч і по науку. Та що поробиш, коли в Україні нашої поки що таке твориться. Слово рідне не завжди почуєш. Їдьте, пташенята, вчіться. Людьми станете. Та глядіть!..

— Що глядіти, мамо?

— Неньки своєї не забувайте, України нашої. Ти ж, Іванку, старшенький, то й за Марійкою наглядай. Будь їй батьком.

— Не турбуйтеся, мамо, все буде гаразд.

— Гаразд, то воно гаразд, але душа болить, що на чужину їдете. За кордон. А там же все не так, як у нас. І мова, і звичаї, і спосіб життя. Головне, дітки, любіть Україну!

— Як же її любити, мамо?

— Боже ти мій! Не цурайтесь свого, як ото Тарас навчав. І цю вишиванку не забудь. Стидатимешся вдягати, то хоч коли там з чемодана вийми, подивись та пригорни до себе. І сала не цурайтесь, як предки наші не цурались. І вареників з сиром та вишнями.

— А як там цього в кав'ярнях та ресторанах не буде?

— Та ж там знайомі наші є. Приятелі. З діаспори. Вони ж українці. Запросять, пригостять. Тільки не відмовляйтесь, як коли щось наше, національне, подаватимуть. Гріх губу копилити. Дякуйте чемно.

— Ви вже це казали, мамо.

— Ще й ще казатиму. І повторятиму: "Любіть Україну! Вона ж тепер вільна, незалежна. Ви її діти. Вам за неї вболівати". І ще таке. З іменами своїми притримуйтесь. Бо, знаю, перехрестять тебе на Джона, а Марійку на Мері. А ви Іванком та Марійкою тримайтесь між собою. І з мовою...

— А з мовою що, мамо?

— Щоб не забули. Не буде з ким, то між собою по-нашому розмовляйте. Рідну мову гріх забувати. Повернетесь — доведеться ж говорити українською. Англійська у нас поки не йде.

— А як не повернемось? А як батько нас там назавжди влаштує?

— Хай так. Дав би Бог. А в гості ж приїжджатимете до нас, то як розмовлятимете? Не будете ж родичів і земляків іноземною мовою відлякувати.

— Ну, хіба в гості.

— Ти батька згадав, Іванку. Це добре. Ти ж розумієш, хто він у нас?

— Та знаю. Державний діяч.

— Так ви там будьте гідні свого тата!

— Мамо! Я можу йти?

— Йди, синку, гуляй до від'їзду на чужину. Милуйся рідним краєм. Бо скоро прощання. Любіть, дітки, свою Україну. Вона наша ненька.

БЕЗ МАРКСА

— Оце тільки зі зборів, Борисе Антоновичу?

— Ледве закінчили. Як почали кожен своєї, як почали. А ти чого не прийшов?

— Та вдома запарка. Те підкинути, те полагодити. Сам знаєш. До чого ж ви там добалакалися?

— Карла Маркса звалили.

— Це як, Борисе Антоновичу? Таке скажеш.

— А так. Уже наш колгосп не імені Карла Маркса. Досить!

— А що ж він такого лихого заподіяв колгоспові?

— Хто?

— Та Карл Маркс.

— А то ти не знаєш. До ручки дійшли вже. У борги залізли по вуха. Тобі це відомо?

— Та відомо. Добра, ясна річ, нема. Молоді до міста повтікали, старі на пенсію повиходили. І порядку ніякого. Хто працює, хто краде.

— Ось про це на зборах аж кипіло. Карл Маркс хто? Іноземець. Німець. А чого він у нашій Тирлівці хазяйнує?! От і дійшли згоди: Карла Маркса — геть!

— А як же, Борисе Антоновичу, ми тепер називатимемось?

— Поки ніяк. Хотіли іменем Дубовика назвати. Ну того, що в партизанах при окупації загинув. Так хтось крикнув, що він у партії був. То поки що відклали. Ска-зали, щоб кожний подумав.

— Гадаєш, без Маркса більше порядку буде?

— Звісно. Що ми маємо під якимось іноземцем ходи-ти? Чужий — він і є чужий.

— Ну, а завтра на роботу, Борисе Антоновичу?

— Ти що — з неба впав? Завтра четвер. На базар їде-мо. Худобі колгоспній за день нічого не станеться. Не подохне. Загартована.

Бібліотека журналу «ПЕРЕЦЬ. Весела республіка»

Передплатний індекс 60194

Головний редактор Володимир ЧЕПІГА

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу інформації
КВ №23039-12879ПР від 28.12.2017

Засновник:

ПП «Загальнополітичне видання «СІЛЬСЬКІ ВІСТІ»,
газета захисту інтересів селян України»

Видавець:

ПП «Видавництво «СЛОВО»

Адреса редакції:

03047, м. Київ, Проспект Перемоги, 50, офіс 520
тел.: 044 454-87-68
perets.vr@ukr.net

Бібліотека журналу «ПЕРЕЦЬ. Весела республіка» №1(25)—2019

Іван Йосипович СОЧИВЕЦЬ

ЩО ТВОРИТЬСЯ В “ПЕРЦІ”

Есей, гуморески

Обкладинка Валерія Чмирьова

Редактор Ю. Іщенко

Підписано до друку 23.01.2019. Формат 70х100/32.

Папір офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 2,8.

Обл. вид. арк. 2,28. Наклад 1800 прим.

Зам. 230119/С-1

Друк ТОВ «Основа-принт»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК №2072 від 25.01.2005 року